

ضعف اعتقادی لشکریان امام حسن(ع) موجب پذیرش صلح با معاویه شد

حجت الاسلام حسین اشهد، پژوهشگر و مدرس بنیاد بین‌المللی امامت گفت:

حجت الاسلام حسین اشهد، پژوهشگر و مدرس بنیاد بین‌المللی امامت گفت: آنچه که سبب پذیرش آتش بس شد، ضعف اعتقادی بخشی از لشکریان امام مجتبی(ع) بود. هنوز یاران ایشان تابع امام زمان و آیات قرآن نبودند و در برابر ایشان ایستادند و از لفظ زشت «مذل المؤمنین» استفاده کردند.

حسین اشهد به گزارش ایکننا، دوره زندگانی امام حسن مجتبی(ع) همانند زندگانی پدر بزرگوارشان توأم با فراز و نشیب‌های بسیاری بود. بعد از شهادت امام علی(ع) به دست منافقان و مزدوران، نوبت به امامت آن حضرت رسید، ولی معاویه با توطئه، تهدید و تطمیع توانست ورق را به نفع خود برگرداند و امام را مجبور به پذیرش صلح کند، آن هم به خاطر خیانت نزدیک‌ترین افراد به ایشان.

البته امام(ع) در عین پذیرش صلح، مفاد آن را به گونه‌ای تنظیم کردند که منافع شیعیان تأمین شود. برای بررسی بیشتر چرایی صلح از سوی امام حسن(ع)، خبرنگار ایکننا با حجت الاسلام والمسلمین حسین اشهد، پژوهشگر و مدرس بنیاد بین‌المللی امامت، گفت‌وگو کرده که در ادامه می‌خوانید.

ایکننا _ امام مجتبی(ع) در دوره‌ای زندگی کردند که مردم تجربه حکومت پدر بزرگوارشان و همراهی ایشان با امام علی(ع) را داشتند، ولی حوادث ناگواری رخ داد. تحلیل شما از شخصیت امام و شرایط امامتشان چیست؟

زندگی امام مجتبی(ع) به سه بخش تقسیم می‌شود؛ بخش اول از زمان ولادت تا هفت سالگی ایشان است که محضر رسول الله(ص) را درک کردند، بخش دوم از سال ۱۱ هجری قمری تا سال ۴۰ است که در محضر امام علی(ع) بودند و بخش سوم دوره امامت ایشان تا شهادت حضرت است و در هر دوره‌ای با مسائل متناسب با شرایطشان مواجه بودند.

قبل از اینکه به بحث در مورد مهمترین حادثه زمان امام حسن(ع) یعنی آتش بس ذکر کنم، اجازه دهید نکاتی درباره جایگاه امام مجتبی(ع) نزد خداوند متعال و پیامبر(ص) طبق آیات و به پشتوانه روایات صحیح تفسیری بیان کنم که در شأن وجود مقدس اهل بیت(ع) و طبیعتاً امام مجتبی(ع) هم هست. قرآن کریم در آیات متعدد فرموده که ای پیامبر(ص)، بابت زحماتی که برای این مردم کشیده‌ای و از مردم بت پرست و بی‌ایمان افراد دیندار و مؤمن تربیت کردی که در راه خدا به شهادت رسیدند _ مانند سمیه و یاسر، والدین عمار یاسر، که اولین شهدای راه اسلام بودند و هدایت و رستگار شدند - ما می‌خواهیم که تو هیچ اجر و مزدی از مردم طلب نکنی، بلکه فقط «مودت فی القربی» مزد این زحمات باشد و این موضوع مهم در آیه مودت مورد تأکید قرار گرفته است.

اگر بخواهیم مودت را به فارسی ترجمه کنیم، معنای آن محبت است. البته زبان قاصر از ترجمه دقیق معنای یک واژه از زبان دیگر است و احتمال دارد که دشمن از برخی ویژگی‌های ما خوشش بیاید، ولی نمی‌توان آن را نشانه مودت او دانست. مودتی که در آیات مودت از ما خواسته شده، مودت از روی ولایت است، مثلاً دو نفر دوست هستند و به هم علاقه دارند، ولی ممکن است گاهی همدیگر را مسخره کنند. یک نوع دوستی هم دوستی پدر و مادر با فرزند و نیز محبت والدین از روی مودت است. لذا فرزند الفاطمی را که برای دوستش به کار می‌برد در برابر والدینش به کار نمی‌برد.

مصادیق بارز ذی القربی

آنچه از ما در مورد مودت به اهل بیت(ع) خواسته شده محبت از روی ولایت است؛ یعنی چون اهل بیت(ع) نسبت به ما ولایت دارند ما باید نسبت به آنها محبت و مودت داشته باشیم و هرچه می‌گویند بپذیریم و اطاعت کنیم. خدا ولایت را در آیات قرآن از جمله آیه معروف به ولایت «انما ولیکم الله...» در سوره مبارکه مائده بر ما عرضه کرده و فرموده است که خدا و رسولش و اولی الامر که در حال رکوع زکات می‌دهند بر شما ولایت دارند. قرآن تأکید می‌کند که ای مردم، همه کاره شما خداوند متعال، رسول خدا، امیرالمؤمنین(ع) و اهل بیت(ع) هستند و نیز فرموده است که اگر این ولایت را بپذیرید دو اتفاق می‌افتد؛ اول از طاغوت فاصله گرفته و وارد جبهه حق و خداوند متعال می‌شوید و دوم همه پیروز و غالب خواهید بود. اگر این ولایت را بپذیریم، در دنیا و آخرت مؤمن، پیروز و سربلند خواهیم بود. این پیروزی به معنای جنگ و پیروز شدن در آن نیست، بلکه انسان با مودت اهل بیت(ع) از دنیا می‌رود و به سعادت می‌رسد و این مودت با دوستی و اطاعت توأم است. بنابراین یکی از مصادیق بارز ذی القربی، امام

مجتبی(ع) هستند. همچنین طبق روایات صحیح ذیل آیه تطهیر، اهل بیت(ع) و خمس طیبه مصداق اصلی آیه شریفه هستند که امام مجتبی(ع) هم جزء خمس طیبه هستند. ایکننا _ نگاه پیامبر(ص) به آن امام چگونه بود؟ در روایاتی که به ما رسیده چیزی در این باره داریم؟

وقتی به روایات صحیح و موثق نزد فریقین مراجعه می کنیم، می بینیم که رسول الله(ص) روایاتی را در شأن امام مجتبی(ع) و امام حسین(ع) فرموده اند که مضامین بسیار والایی دارد؛ از جمله فرموده اند: «الحسن و الحسین سیدا شباب اهل الجنة»؛ این روایت زمانی صادر شد که این دو آقازاده نهایت سننشان شش یا هفت سال بود و با این حال فرمودند که این دو آقایان اهل بهشت هستند و ای مردم بدانید تا آخر عمر رفتار و گفتار این دو بزرگوار پسندیده است و زندگی آنها به بهشت ختم می شود و پیامبر(ص) تشریح فرموده که اگر ایشان فرمانی داشتند، شما باید اطاعت کنید، زیرا آقایان اهل بهشت هستند. امام حسن(ع)، عقل مجسم

در روایت دیگری فرمودند که اگر شما عقل را مجسم کنید و بخواهید آن را به انسان تشبیه کنید، امام حسن(ع) خواهد شد، یعنی امام(ع) عقل مجسم هستند. قرآن کریم هم بر عقل تاکید می کند و وجه تمایز انسان بر دیگر موجودات قوه عاقله است و طبق روایات صحیح، عقل دشمنی به نام جهل دارد که امام خمینی(ره) در شرح جنود عقل و جهل به صورت مفصل به آن پرداخته اند. براساس شرح امام خمینی(ره)، ۷۵ لشکر عقل در برابر ۷۵ لشکر جهل صف آرایی می کنند و امام صادق(ع) آن را برشمرده و تشریح کرده اند. پیامبر فرمودند که اگر عقل را مجسم کنیم، امام حسن(ع) خواهد شد، یعنی هر عملکرد امام مجتبی(ع) و هر تصمیم او در مقابل جهل و نادانی در برابر ۷۵ لشکر جهل است. ایکننا _ بر مبنای این روایتی که گفتید، اساس تصمیم امام مجتبی(ع) برای صلح با معاویه عقلانی است.

بله، یکی از تصمیمات ایشان که نماد عقلانیت است، جریان معروف به صلح است که بنده از آن تعبیر به آتش بس می کنم، زیرا صلح زمانی است که انسان شرایط دشمن را بپذیرد و عقب نشینی کند، ولی امام مجتبی(ع) برای دشمن شرط تعیین کرد. زمانی که حيله ها و ترفندهای دشمن به سمت امام مجتبی(ع) سرازیر شد و معاویه برخی از سران لشکر امام را با پول تطمیع کرد و خیانت خواص رخ داد، امام مجبور به آتش بس شدند. رهبر معظم انقلاب در کتاب انسان ۲۵۰ ساله فرمودند که صلح امام مجتبی(ع) باشکوه ترین نرمش قهرمانانه تاریخ بود.

شخصیتی مانند عبدالله بن عباس، که از خواص و اقوام امام و از سران لشکر بود، با پول خریده شد. فرمانده لشکری که بیش از ده هزار نفر تحت فرمان او بودند، خیانت و صحنه را خالی کرد. تصور کنید این مسئله چه بر سر یاران امام آورد. البته کسانی مانند قیس بن سعد هم در تمام عمر از اهل بیت(ع) تبعیت کردند.

آنچه از ما براساس آیه مودت خواسته شده، تبعیت از ذی القربای رسول الله است و یک انسان مؤمن باید ببیند کاری که می کند و سخنی که می گوید در راستای تبعیت از حجت خدا و دستورات الهی است یا خیر و این از نشانه های ایمان و انسان مؤمن است. لذا امام صادق(ع) فرمودند که من سلمان را خیلی دوست دارم، زیرا همیشه مطابق میل امیرالمؤمنین(ع) رفتار می کرد و حرف می زد. ضعف اعتقادی لشکریان امام حسن(ع)

همان طور که اشاره کردم، یکی از افراد وفادار در لشکر امام حسن(ع) هم قیس بن سعد بود که بعد از وفات پیامبر(ص) به حمایت از امام علی(ع) پرداخت و همیشه همراه ایشان و بعد از امیرالمؤمنین(ع) در محضر امام مجتبی(ع) بود و در آتش بس هم برخلاف عبدالله بن عباس که خیانت کرد وفادار ماند و تابع امام بود. بنابراین مهمترین دلیلی که ترفند دشمن به هدف نشست، خیانت یاران بود.

مسئله دوم که سبب پذیرش آتش بس شد، ضعف اعتقادی بخشی از لشکریان امام مجتبی(ع) بود. هنوز یاران ایشان تابع امام زمان و آیات قرآن نبودند و در برابر ایشان ایستادند و از لفظ زشت «مذل المؤمنین» استفاده کردند؛ اینان فروعات فقهی را هم رعایت می کردند و به ظاهر اهل نماز و روزه بودند، ولی در مودت و ولایت مشکل و اعتقادات ضعیفی داشتند. بنابراین ما در هر سن و شرایطی هستیم باید به تصحیح اعتقاداتمان بپردازیم.

حضرت عبدالعظیم حسنی در پیری و با محاسن سفید محضر امام هادی(ع) رسید و گفت که من می خواهم اعتقادات و دینم را به شما بگویم و شما آن را اصلاح کنید. آیت الله صافی گلپایگانی هم شرح مختصری بر این حدیث با عنوان حدیث عرض دین دارند. عبدالعظیم اعتقادات خود را عرضه کرد و امام هادی(ع) فرمودند: «انت ولینا حقا؛ تو حقیقتا جزء مؤمنان و گروه ما هستی»؛ بنابراین گام اول مؤمن تثبیت اعتقادات و دین خود است تا بتواند در دنیا و آخرت سعادتمند و سربلند باشد. متأسفانه این ضعف در لشکر امام حسن(ع) فراگیر بود و این بصیرت را نداشتند که اگر امام معصوم(ع) تصمیمی می گیرد، بقیه تابع آن باشند.

ایکنا _ همیشه در جامعه افراد مقدس مآبی هستند که درک درستی از حوادث اجتماعی ندارند و خود را به جای امام و رهبر، محور امور می دانند یا جلوتر از امام جامعه حرکت می کنند. این مسئله در دوره امام حسن(ع) چگونه رخ نمود؟

این موضوع در دوره امام علی(ع) و امام مجتبی(ع) از سوی خوارج رخ داد. مسئله ای که سبب شد تا لشکر امام مجتبی(ع) از هم بپاشد دخالت های بی مورد خوارج و ضربه زدن آنها به لشکر امام(ع) بود و کسی که تیر به پای مبارک حضرت زد از خوارج بود. باقیمانده این گروه که روزی در مقابل امام علی(ع) ایستادند بعدها در برابر امام مجتبی(ع) ایستادند و ضربه خود را به ایشان زدند.

ایکنا _ وظیفه امروز ما در دوره غیبت امام زمان چیست؟

در همه دوره ها از انسان مؤمن خواسته می شود که تابع امام معصوم باشد و الان همه ما در محضر امام زمان(عج) هستیم، ولی اینقدر می فهمیم که کدام عمل ما مورد رضایت آن حضرت است و کدام نیست. ما منسوب به امام زمان(عج) و شیعه اثنی عشری هستیم و باید اعمال و گفتارمان مورد رضایت ایشان باشد. به مسجد جمکران برویم و استغاثه و دعا کنیم تا انقلاب ما به دست ایشان سپرده شود. اگر می خواهیم تابع حضرت باشیم، باید بصیرت داشته باشیم و به دستورات ولی فقیه توجه کنیم تا از فتنه و تفرقه فاصله بگیریم.